ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)
z 26. októbra 2006 *

Vo veci C-168/05,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Audiencia Provincial de Madrid (Španielsko) z 15. februára 2005 a doručený Súdnemu dvoru 14. apríla 2005, ktorý súvisí s konaním:

Elisa María Mostaza Claro

proti

Centro Móvil Milenium SL,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory P. Jann, sudcovia K. Lenaerts, E. Juhász, J. N. Cunha Rodrigues (spravodajca) a M. Ilešič,

* Jazyk konania: španielčina.

generálny advokát: A. Tizzano,
tajomník: R. Grass,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Centro Móvil Milenium SL, v zastúpení: H. García Pi, abogado,

— španielska vláda, v zastúpení: E. Braquehais Conesa, splnomocnený zástupca,

— nemecká vláda, v zastúpení: C. Schulze-Bahr, splnomocnená zástupkyňa,

— maďarská vláda, v zastúpení: P. Gottfried, splnomocnený zástupca,

— fínska vláda, v zastúpení: T. Pynnä, splnomocnená zástupkyňa,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: A. Aresu a L. Escobar Guerrero, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 27. apríla 2006,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288, ďalej len „smernica").

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pani Mostaza Claro a Centro Móvil Milenium SL (ďalej len „Móvil"), ktorý sa týkal platnosti nekalej podmienky uvedenej v zmluve, ktorú uzavrela s uvedenou spoločnosťou.

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

3 Článok 3 ods. 1 smernice stanovuje:

„Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa."

4 Článok 6 ods.1 smernice uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok."

5 Podľa znenia článku 7 ods. 1 smernice:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov."

6 Príloha smernice obsahuje indikatívny zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé. Medzi nimi sa bod 1 písm. q) tejto prílohy týka podmienok, ktorých cieľom alebo účinkom je „neposkytnúť spotrebiteľovi právo alebo mu brániť v uplatňovaní práva podať žalobu alebo podať akýkoľvek iný opravný prostriedok, najmä vyžadovať od spotrebiteľa, aby riešil spory neupravené právnymi ustanoveniami výhradne arbitrážou [rozhodcovským konaním — *neoficiálny preklad*], nevhodne obmedzovať prístup k dôkazom alebo ukladať mu povinnosť dôkazného bremena, ktoré by podľa práva, ktorým sa riadi zmluvný vzťah, malo spočívať na inej zmluvnej strane".

Vnútroštátna právna úprava

7 V španielskom práve bola ochrana spotrebiteľov pred nekalými podmienkami najprv zabezpečená zákonom č. 26/1984 o ochrane spotrebiteľov a užívateľov (Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios) z 19. júla 1984 (BOE č. 176 z 24. júla 1984, ďalej len „zákon č. 26/1984").

8 Zákon č. 26/1984 bol zmenený a doplnený zákonom č. 7/1998 o všeobecných zmluvných podmienkach (Ley 7/1998 sobre Condiciones Generales de la Contratación) z 13. apríla 1998 (BOE č. 89 zo 14. apríla 1998, ďalej len „zákon č. 7/1998"), ktorý smernicu prebral do vnútroštátneho právneho poriadku.

9 Zákon č. 7/1998 do zákona č. 26/1984 najmä doplnil článok 10a a prvé dodatočné ustanovenie.

10 Podľa článku 10a ods. 1 zákona č. 26/1984 „všetky ustanovenia, ktoré neboli individuálne dohodnuté, sa považujú za nekalé podmienky, ak napriek požiadavke dobrej viery spôsobia značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán vzniknutých na základe zmluvy, na úkor spotrebiteľa. V každom prípade, sú za nekalé podmienky považované ustanovenia uvádzané v prvom dodatočnom ustanovení tohto zákona. ..."

11 Prvé dodatočné ustanovenie zákona č. 26/1984 v podstate preberá zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé, ktorý je pripojený k smernici, upresňujúc, že má iba indikatívnu povahu. Podľa bodu 26 tohto dodatočného

ustanovenia je za nekalé považované „podriadenie sa rozhodcovskému orgánu inému, ako je rozhodcovský orgán pre spotrebiteľské spory, pokiaľ nejde o rozhodcovské orgány zriadené legislatívnymi ustanoveniami v určitom odvetví alebo osobitnom prípade".

12 Článok 8 zákona č. 7/1998 stanovuje:

„1. Všeobecné zmluvné podmienky, ktoré na ujmu pristupujúcej zmluvnej strany porušujú ustanovenia zákona alebo akékoľvek iné kogentné alebo zakazujúce predpisy, sú absolútne neplatné, pokiaľ tieto predpisy inak nesankcionujú ich porušenie.

2. V každom prípade, absolútne neplatné sú najmä také nekalé všeobecné zmluvné podmienky uvedené v zmluvách uzavretých so spotrebiteľmi, aké sú vymedzené v článku 10a a v prvom dodatočnom ustanovení zákona č. 26/1984..."

13 V dobe vzniku skutkových okolností relevantných pre rozhodnutie v spore vo veci samej bolo rozhodcovské konanie upravené zákonom č. 36/1988 o rozhodcovskom konaní (Ley 36/1988 de Arbitraje) z 5. decembra 1988 (BOE č. 293 zo 7. decembra 1988, ďalej len „zákon č. 36/1988").

14 Článok 23 ods. 1 zákona č. 36/1988 uvádzal:

„Námietka nedostatku objektívnej právomoci rozhodcovského orgánu, neexistencie, neplatnosti alebo zániku rozhodcovskej zmluvy musí byť podaná zároveň s prvým podaním vyjadrení účastníkov konania."

15 Článok 45 zákona č. 36/1988 znel takto:

„Rozhodcovské rozhodnutie môže byť zrušené iba v týchto prípadoch:

1. Ak je rozhodcovská zmluva neplatná.

...

5. Ak rozhodcovské rozhodnutie odporuje verejnému poriadku."

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

16 Dňa 2. mája bola medzi Móvil a pani Mostaza Claro uzavretá účastnícka zmluva o predplatenej prevádzke mobilného telefónu. Táto zmluva obsahovala nekalú podmienku, ktorá podriaďovala akýkoľvek spor vyplývajúci z predmetnej zmluvy rozhodcovskému konaniu pred Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad (Európska asociácia pre rozhodcovské konanie a riešenie sporov zmierom, ďalej len „AEADE").

17 Keďže pani Mostaza Claro nerešpektovala minimálnu dobu trvania predplateného účastníctva, Móvil začal pred AEADE rozhodcovské konanie. Listom z 25. júla 2003 AEADE stanovil pani Mostaza Claro 10-dňovú lehotu na odmietnutie rozhodcov-

ského konania, pričom upresnil, že v prípade odmietnutia je možné začať súdne konanie. Pani Mostaza Claro uviedla tvrdenia k meritu veci, ale nenamietala voči rozhodcovskému konaniu a ani sa nedovolávala neplatnosti rozhodcovskej zmluvy. Spor bol následne rozhodnutý v jej neprospech.

18 Pani Mostaza Claro napadla rozhodcovské rozhodnutie vydané AEADE na vnútroštátnom súde, tvrdiac, že nekalá povaha podmienky na jej ujmu má za následok neplatnosť rozhodcovskej zmluvy.

19 V rozhodnutí o podaní návrhu na začatie konania o prejudiciálnej otázke Audiencia Provincial de Madrid konštatuje, že je nepochybné, že predmetná rozhodcovská zmluva obsahuje nekalú podmienku, a je teda neplatná.

20 Predsa však, s ohľadom na to, že pani Mostaza Claro sa nedovolávala tejto neplatnosti v rámci rozhodcovského konania a na účely výkladu vnútroštátneho práva podľa smernice, sa Audiencia Provincial de Madrid rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Zahŕňa ochrana spotrebiteľov podľa smernice 93/13/EHS... možnosť, aby súd, ktorý rozhoduje o žalobe o zrušenie rozhodcovského rozhodnutia, posúdil neplatnosť rozhodcovskej zmluvy a zrušil rozhodcovské rozhodnutie na základe toho, že táto rozhodcovská zmluva obsahuje nekalú podmienku, ak spotrebiteľ namietal túto neplatnosť v rámci žaloby o zrušenie, ale nie v rámci rozhodcovského konania?“

Úvodné pripomienky

21 Zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vnútroštátnym súdom vyplýva, že tento súd konštatoval nekalú povahu podmienky, ktorá je uvedená v zmluve uzavretej medzi Móvil a pani Mostaza Claro.

22 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že Súdny dvor sa nemôže vyjadrovať k uplatneniu všeobecných kritérií použitých zákonodarcom Spoločenstva pre definovanie pojmu nekalej podmienky na konkrétnu podmienku, ktorá musí byť skúmaná v závislosti na vlastných okolnostiach daného prípadu (rozsudok z 1. apríla 2004, Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, Zb. s. I-3403, bod 22).

23 Vnútroštátnemu súdu teda prináleží určiť, či zmluvná podmienka, akou je podmienka, ktorá je predmetom sporu vo veci samej, spĺňa kritériá požadované pre to, aby bola kvalifikovaná ako nekalá v zmysle článku 3 ods. 1 smernice (rozsudok Freiburger Kommunalbauten, už citovaný, bod 25).

O prejudiciálnej otázke

24 Podľa ustálenej judikatúry, v prípade neexistencie právnej úpravy Spoločenstva pre príslušnú oblasť je vecou vnútroštátneho právneho poriadku každého členského štátu stanoviť procesné podmienky, ktoré majú zabezpečiť ochranu práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva Spoločenstva podľa zásady procesnej autonómie členských štátov pod podmienkou, že takéto pravidlá nie sú menej priaznivé ako pravidlá upravujúce obdobné situácie vnútroštátnej povahy (zásada rovnocennosti), a že nespôsobujú faktickú nemožnosť alebo nadmerné sťaženie výkonu práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva (zásada efektivity) (pozri najmä rozsudky zo 16. mája 2000, Preston a i., C-78/98, Zb. s. I-3201, bod 31,

a z 19. septembra 2006, i-21 Germany a Arcor, C-392/04 a C-422/04, Zb. s. I-8559, bod 57).

25 Systém ochrany zavedený smernicou vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah (rozsudok z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, C-240/98 až C-244/98, Zb. s. I-4941, bod 25).

26 Tento nerovný stav medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom môže byť kompenzovaný iba pozitívnym zásahom, vonkajším vo vzťahu k samotným účastníkom zmluvy (rozsudok Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, už citovaný, bod 27).

27 Na základe týchto zásad Súdny dvor rozhodol, že možnosť súdu skúmať *ex offo* nekalú povahu podmienky predstavuje prostriedok vhodný zároveň na dosiahnutie výsledku stanoveného v článku 6 smernice, teda zabránenie tomu, aby jednotlivý spotrebiteľ nebol viazaný nekalou podmienkou, a na prispenie k splneniu cieľa stanoveného v jej článku 7, pretože takéto preskúmanie môže mať odradzujúci účinok prispievajúci k ukončeniu používania nekalých podmienok v zmluvách uzavretých so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov (rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, už citovaný, bod 28, ako aj z 21. novembra 2002, Cofidis, C-473/00, Zb. s. I-10875, bod 32).

28 Táto možnosť priznaná súdu bola posúdená ako nevyhnutná pre to, aby bola pre spotrebiteľa zabezpečená účinná ochrana, najmä s ohľadom na nezanedbateľné nebezpečenstvo toho, že tento spotrebiteľ o svojich právach nevie, alebo má ťažkosti s ich uplatnením (rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, už citovaný, bod 26, ako aj Cofidis, už citovaný, bod 33).

29 Ochrana, ktorú smernica priznáva spotrebiteľom, sa tak vzťahuje na prípady, v ktorých sa spotrebiteľ, ktorý s predajcom alebo dodávateľom uzavrel zmluvu obsahujúcu nekalú podmienku, zdrží namietania nekalej povahy tejto podmienky z dôvodu, že buď o svojich právach nevie, alebo preto, že je odradený od ich uplatňovania z dôvodov nákladov, ktoré by malo za následok súdne konanie (rozsudok Cofidis, už citovaný, bod 34).

30 Za týchto podmienok by cieľ sledovaný článkom 6 smernice, ktorý, ako bolo pripomenuté v bode 27 tohto rozsudku, ukladá členským štátom zabezpečiť, že nekalé podmienky nebudú záväzné pre spotrebiteľa, nemohol byť dosiahnutý, ak by súd, na ktorý bola podaná žaloba o zrušenie rozhodcovského rozhodnutia, nemohol posúdiť neplatnosť tohto rozhodnutia iba z dôvodu, že spotrebiteľ neuplatnil neplatnosť rozhodcovskej zmluvy v rámci rozhodcovského konania.

31 Takéto opomenutie zo strany spotrebiteľa by v žiadnom prípade nemohlo byť kompenzované konaním subjektov, ktoré sú vo vzťahu k zmluve tretími osobami. Systém zvláštnej ochrany zavedený smernicou by tak bol v konečnom dôsledku ohrozený.

32 Práve v tomto smere sa vyvíjala španielska právna úprava. Hoci sa totiž neuplatňuje na spor vo veci samej, nie je nezaujímavé upresniť, že zákon č. 60/2003 o rozhodcovskom konaní (Ley 60/2003 de Arbitraje) z 23. decembra 2003 (BOE č. 309 z 26. decembra 2003) už nevyžaduje, aby námietka proti predloženiu sporu na rozhodcovské konanie, najmä z dôvodu neplatnosti rozhodcovskej zmluvy, bola formulovaná zároveň s prvým podaním vyjadrení účastníkov konania.

33 Móvil a nemecká vláda uvádzajú, že ak by súdu bolo umožnené posudzovať neplatnosť rozhodcovskej zmluvy v prípadoch, keď spotrebiteľ nevzniesol takúto námietku v rámci rozhodcovského konania, bola by závažne narušená účinnosť rozhodcovských rozhodnutí.

34 Toto tvrdenie vedie k domnienke, že požiadavky na účinnosť rozhodcovského konania odôvodňujú, aby preskúmavanie rozhodcovských rozhodnutí malo obmedzenú povahu a aby k zrušeniu rozhodnutia mohlo dôjsť iba vo výnimočných prípadoch (rozsudok z 1. júna 1999, Eco Swiss, C-126/97, Zb. s. I-3055, bod 35).

35 Súdny dvor už však rozhodol, že v rozsahu, v akom vnútroštátny súd musí podľa svojich vnútroštátnych procesných predpisov vyhovieť návrhu na zrušenie rozhodcovského rozhodnutia založeného na nedodržaní vnútroštátnych predpisov o verejnom poriadku, musí tiež vyhovieť takému návrhu založenému na nedodržaní predpisov Spoločenstva tohto typu (pozri v tomto zmysle rozsudok Eco Swiss, už citovaný, bod 37).

36 Význam ochrany spotrebiteľov viedol zákonodarcu Spoločenstva najmä k tomu, že v článku 6 ods. 1 smernice stanovil, aby nekalé podmienky uvedené v zmluve uzavretej predajcom alebo dodávateľom so spotrebiteľom „neboli záväzné pre spotrebiteľa“. Ide o kogentné ustanovenie, ktoré s ohľadom na nerovné postavenie jednej zo zmluvných strán smeruje k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť.

37 Okrem toho, smernica, ktorá smeruje k posilneniu ochrany spotrebiteľa, predstavuje podľa článku 3 ods. 1 písm. t) ES opatrenie nevyhnutné na splnenie poslania zvereného Spoločenstvu a, najmä, na zvýšenie životnej úrovne a kvality života v celom Spoločenstve (pozri analogicky v súvislosti s článkom 81 ES rozsudok Eco Swiss, už citovaný, bod 36).

38 Povaha a význam verejného záujmu, z ktorého vychádza ochrana, ktorú smernica zaisťuje spotrebiteľom, okrem toho odôvodňujú to, že vnútroštátny súd má posudzovať *ex offo* nekalú povahu zmluvnej podmienky, a tým vyrovnávať nerovnováhu, ktorá existuje medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom.

39 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné odpovedať na položenú otázku tak, že smernica sa má vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby vnútroštátny súd, na ktorý je podaná žaloba o zrušenie rozhodcovského rozhodnutia, posúdil neplatnosť rozhodcovskej zmluvy a zrušil toto rozhodnutie z dôvodu, že uvedená zmluva obsahuje nekalú podmienku, hoci spotrebiteľ sa dovolával tejto neplatnosti nie v rámci rozhodcovského konania, ale výlučne v rámci žaloby o zrušenie.

O trovách

40 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa má vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby vnútroštátny súd, na ktorý je podaná žaloba o zrušenie rozhodcovského rozhodnutia, posúdil neplatnosť rozhodcovskej zmluvy a zrušil toto rozhodnutie z dôvodu, že uvedená zmluva obsahuje nekalú podmienku, hoci spotrebiteľ sa dovolával tejto neplatnosti nie v rámci rozhodcovského konania, ale výlučne v rámci žaloby o zrušenie.

Podpisy